

Kočljive etične dileme ob koncu življenja

NEDELJA, 14. SEPTEMBRA: Janez Dolinar in Lenart Škof o "težkih vprašanjih"

Naslov jutranje razprave v nedeljo, 14. septembra, je bil *Etične dileme ob koncu življenja*.

Tehnto uvodno misel o novih etičnih vprašanjih, ki nas silijo k razmisleku o dostojanstvu, nedotakljivosti življenja in nenazadnje smrti, pa tudi o sočutju in solidarnosti, je navzočim uvodoma ponudila moderatorica Martina Valentinčič. Kot prvi gost je spregovoril dr. med. Janez Dolinar, anesteziolog in med drugim predsednik Združenja slovenskih katoliških zdravnikov. Etičnih dilem je čedalje več, je dejal, tudi ker se je življenjska doba v zadnjih 15 letih precej podaljšala. *"Edina gotova stvar v življenju je, da po njem pride smrt."* Ob tem se pojavljajo zanimiva vprašanja, npr. o nedotakljivosti življenja, pa o tem, kaj sploh življenje je, kaj ga opredeljuje, kakšna je njegova vrednost, kaj je za družbo kakovostno življenje ipd. In neizbežno pride smrt, *"ena največjih tabu tem"*. Odzeti komu življenje je v zgodovini bilo *"nič posebnega, način preživetja"*, v sodobnem svetu postaja *"nekaj najslabšega in najhujšega, kar se lahko zgodi"*. Glede tega, *"kakšen je human način konca življenja, so mnenja zelo različna"*. Takoj pride do trka pogledov in interesov. Že spoštovanje volje bolnika, upoštevanje smernic zdravljenja in interesi svojcev se ne skladajo vedno. Zelo težko je tudi določiti, do katerega trenutka je bolnik sposoben sam odločati. So trenutki,

ko nadaljevanje zdravljenja *"ni več medicinsko utemeljeno"*; pomembno je, da o omejitvi zdravljenja odloča konzilij zdravnikov v soglasju s svojci. Dr. Dolinar je poudaril, da je evtanazija, ki je v Sloveniji zakonsko prepovedana, vedno aktiven proces, *"pasivna"* ne obstaja. *"Zdravniška etika odločno zavrača kakršnokoli evtanazijo ali pomoč pri samomoru. Veseli me, da je enotnost zdravnikov v Sloveniji izjemna."* Na srečo se v primerih brezizhodnega stanja čedalje več govori o paliativni oskrbi: življenja ne končujemo aktivno, ampak omogočamo kakovosten preostanek življenja, pri čemer medicina poskrbi za lajšanje bolečin in trpljenja, za socialno, psihološko in duhovno podporo. *"Ko je bolečina sprejemljiva, si nihče ne želi umreti"*. Najhujše stiske doživljajo zapuščeni ljudje, *"te so veliko hujše od vseh bolečin. Taki ljudje nimajo ne volje ne želje do življenja."* Zanimivo je, da v Sloveniji obstajajo zakoni o pacientovih pravicah, o zdravniški oskrbi in zdravstveni dejavnosti, resursi pa tega vedno ne omogočajo. O teh in podobnih težkih vprašanjih je pomembno se pogovarjati in soočiti, tudi med drugače mislečimi, ki nas postavljajo v *"območje neudobja"*. Drugi gost je bil dr. Lenart Škof, redni profesor filozofije in religiologije. Obstajajo različni filtri etike, je dejal: ljudje smo zelo različni, eni vzgojeni v verskem, drugi v ateističnem okolju, vmes je mavrica ljudi. *"Demokracija je tkanina, ki jo moramo plesti in jo ustvarjati kot lep tepih, ne pa*

da jo razpletamo in trgamo narazen."

Je prostor soglasja in sobivanja, za vsako vprašanje, tudi težko, lahko pridemo do pogovora. Demokracija je rastoča skupnost vrednot, skrbi, nege, sočutja, ki se krepijo, so pa tudi padci in zdrsi. Za dr. Škofa je osnovna tema demokracije ranljivost: tega v politični teoriji sicer ni, in vendar je demokracija kot ideja *"zadeva ranljivosti. Demokracija je nastala izključno zato, da sem kot posameznik zaščiten."* Zato predavatelj obsoja kakršnokoli nasilje znotraj demokracije, ki napada ranljivost. Demokracija je zelo blizu etičnemu jedru Cerkve, saj ščiti neko jedro etike, ki ga nič ne sme napasti. Če tega ni, je demokracija le še politični sistem, v katerem se lahko zgodijo marsikateri zlorabe. Dr. Škof se tudi veliko ukvarja z etiko dihanja: *"Dih*

je temeljna kategorija vsake vere in religije." Temelj človeške osebe je v tem, da je to *"dihajoče in sodihajoče bitje"*. Tudi Bog je razumljen kot tisti, ki dihanje podeljuje in ga tudi varuje. Kakšna naj bo vloga zdravnika? Dr. Škof razume, da je vloga zdravnika pomagati in varovati življenje, morda pa tudi prepustiti, da se življenje izteče. Začetek in konec življenja sta izrazito povezana z dihanjem. Nova zaveza (zgodba o Lazarju, ki ga Jezus obudi od smrti) želi povedati, da ljubezen premaga vse, tudi popolno stisko človeka. Lahko več ljubezni pomaga človeku, ki si želi smrti, da spremeni svojo odločitev? Ali je Bog prisoten pri neznosnem trpljenju posameznika? Obstajajo taka in podobna težka vprašanja, *"ne moremo se postaviti v kožo človeka, ki neznosno trpi"*.

Pred rojstvom smo neskončno ranljivi, življenje je nato posejano z vzponi in padci; ko se izteka, smo spet neskončno ranljivi. Sami ne moremo priti čez življenje, vedno potrebujemo očeta, mater, zdravnike, prijatelje, ti nam dajejo upanje, skrb, sočutje, spoštovanje, da ne strmoglavimo. Med sabo smo povezani. Človek mora imeti svojo avtonomijo, ni pa dobro, da gradimo kulturo, na kateri bi veljalo samo to. *"Smo v etični membrani, kjer se prežemajo naši skupni vidiki."* Če imamo dovolj veliko zalogo etike, se nam ni treba bati, da bomo med rojstvom in smrtjo strmoglavili. *"Zato apeliram na diskusijo, na vzajemnost, na medsebojno spoštovanje, na etiko sodihanja in sočutja."*